

Duurzaamheidsagenda gemeente Kapelle

BOUWSTEEN ELEKTRICITEIT DEEL 2

Duurzaamheidsagenda gemeente Kapelle

BOUWSTEEN ELEKTRICITEIT DEEL 2

Datum	4 augustus 2021
Status	Vastgesteld op 13 juli 2021 door de gemeenteraad van Kapelle. Inclusief wijzigingen, vastgesteld op 18 oktober 2022
Afdeling	Leefomgeving
Opsteller	M. de Groot
Zaaknummer	Z20.002137
Documentnummer	D23.279687

Voorwoord

De gemeente Kapelle hecht veel waarde aan een duurzame leefomgeving. De binnen de gemeente gebruikte energie wordt veelal opgewerkt uit niet duurzame bronnen die bijdragen aan de CO² footprint van de gemeente. In het Samenwerkingsakkoord heeft de coalitie in september 2018 afgesproken in 2045 een CO² neutrale gemeente te zijn.

In 2019 is een start gemaakt met het opstellen duurzaamheidsbeleid. Dit beleid wordt gevat in de duurzaamheidsagenda met onderwerpen als elektriciteit, warmte in de gebouwde omgeving en een Klimaatbestendige leefomgeving. Dit document is de bouwsteen elektriciteit, het eerste onderdeel van de Duurzaamheidsagenda. In deze bouwsteen wordt de ambitie bepaald voor de realisatie van duurzame hernieuwbare energie opwek systemen binnen de gemeente Kapelle. Daarbij kan gedacht worden aan wind en zonne energie. Deze energiebronnen zorgen voor een beperking van onze CO² uitstoot.

Als portefeuillehouder Klimaat, water en milieu zet ik me met volle overtuiging in om tot realisatie van de ambitie te komen en zo op een passende wijze onze CO² footprint van onze prachtige gemeente te verkleinen.

Siwart Mackintosh

Wethouder gemeente Kapelle

1. Inhoudsopgave

2. Inleiding.....	5
3. Samenvatting.....	6
4. Proces.....	8
5. Bouwsteenopzet.....	9
6. Uitgangspunten.....	10
7. Plaatsbepaling	17
8. Ruimtelijke kwaliteit.....	32
9. Aanvullende voorwaarden.....	47
10. Participatie en eigenaarschap.....	49
11. Monitoring en evaluatie	52
Literatuurlijst.....	53
Bijlage A: advies landschapsarchitect ‘energie uit de bloesem van Zeeland’ versie 23 april 2021.....	54

2. Inleiding

Op 8 september 2021 heeft de gemeenteraad van Kapelle de bouwsteen Elektriciteit deel 1 van de Duurzaamheidsagenda Kapelle vastgesteld. In deel 1 van de bouwsteen heeft de gemeenteraad haar ambitie bepaald tot 2030. In deel 2 zijn de criteria voor opweksystemen van hernieuwbare energie uitgewerkt.

3. Samenvatting

In deze bouwsteen worden de mogelijkheden en de criteria beschreven voor energieprojecten. De inhoud is tot stand gekomen na afstemming met stakeholders, interne- en externe deskundige en de raads werkgroep duurzaamheid.

De bouwsteen gaat over de volgende energiesystemen:

- Zonne-energie op gebouwen
- Zonne-energie op gronden
- Kleine windturbines

Voor Blauwe energie/ energie uit water en technologische ontwikkelingen zijn geen inhoudelijke criteria opgenomen. Voor deze systemen zal maatwerk geleverd moeten worden. Biomassa wordt uitgesloten.

Zon op land initiatieven worden ingedeeld in de volgende categorieën:

	Minimale omvang	Maximale omvang
Tuinopstelling	-	Eigen gebruik met max. van 30% achtererf
Klein (kleinschalig)	10 panelen	2 hectare
Middel (middelgroot)	2 hectare	5 hectare
Groot (grootschalig)	5 hectare	25 hectare

Zoekgebieden zijn:

- Bestaand bebouwd gebied
- Tuinopstellingen
- Bedrijfsterreinen
- Glastuinbouwlocaties
- Bouwvlakken
- Waterbassins
- Grootschalige infrastructuur

Uitsluitingsgebieden zijn:

- Natuur
- DNA van Kapelle
- Open landschappen
- randzones van de (dorps)kernen

Middelgrote initiatieven zijn uitsluitend toegestaan op de bedrijventerreinen, waterbassins en in de Willem-Annapolder. Na afstemming met omgevingspartners kunnen ook kansen ontstaan aan de noord- en zuidzijde van het Kanaal. Grootschalige initiatieven zijn alleen toegestaan in de Willem-Annapolder.

Energieprojecten kunnen een groot impact hebben op het elektriciteitsnetwerk. Afstemming met de netbeheerder is daarom van groot belang. Verder wordt ruimte gebonden voor pilotprojecten onder bepaalde voorwaarden.

Om de impact van projecten te beperken zijn criteria opgenomen voor de ruimtelijke kwaliteit van projecten waaronder kleine windturbines.

Aanvullende voorwaarden zijn vastgelegd voor:

- Meervoudig ruimtegebruik
- Beheer en onderhoud
- Borging herstel na levensduur en calamiteiten
- Informatieplicht netbeheerder
- Overeenkomst
- Maatwerk

Participatie is onderverdeeld in de categorieën:

- Omgeving
- Gemeenschap
- Deelnemers
- Realisatie
- Draagvlak
- Procedure
- Financiële participatie
- Communicatie

Monitoring en evaluatie vindt plaats via de CO² footprint, de begroting met bijbehorende rapportages en bij de vaststelling van komende bouwstenen.

4. Proces

- Op 8 september 2020 heeft de gemeenteraad van Kapelle de bouwsteen Elektriciteit, deel I, van de duurzaamheidsagenda Kapelle vastgesteld. Deze bouwsteen bevat de ambitie voor de opwek van hernieuwbare energie.
- Tijdens de beeldvormende gemeenteraadsvergadering van 8 december 2020 is de gemeenteraad geïnformeerd over deel 2 van de bouwsteen Elektriciteit. Tijdens deze vergadering zijn stellingen aan de raad voorgelegd, waarover de (steun) raadsleden hun standpunt kenbaar konden maken.
- Stakeholders, zoals de netwerkbedrijven Tennet, Enduris en haar uitvoeringspartner DNWG, deskundigen uit het werkveld van energieprojecten, lokale ondernemers, grondeigenaren en vakspecialisten van de Zeeuwse overheden en de ZLTO zijn een belangrijke bron van kennis en informatie welke noodzakelijk is om de bouwsteen vorm te geven. Met deze stakeholders heeft afstemming plaatsgevonden.
- Energieprojecten kunnen impact hebben op het landschap en de beleving daarvan. Om de landschappelijke aspecten integraal op te nemen in deze bouwsteen is advies gevraagd aan een landschapsarchitect. Het advies van de deskundige is integraal verwerkt in deze bouwsteen. Niet alle aspecten uit het advies zijn letterlijk overgenomen gelet op een integrale belangenafweging.
- Om de integraliteit van de bouwsteen te waarborgen heeft ambtelijke afstemming plaatsgevonden met vakspecialisten uit de werkvelden openbare werken, water & klimaat, ruimtelijke ordening, economie & toerisme en duurzaamheid.
- De werkgroep duurzaamheid van de gemeenteraad is tijdens haar vergaderingen betrokken en geïnformeerd bij het vormingsproces van deze bouwsteen.
- In haar vergadering van 11 mei 2021 heeft het college van B&W ingestemd met deze bouwsteen.

5. Bouwsteenopzet

De bouwsteen Elektriciteit van de Duurzaamheidsagenda Kapelle bestaat uit twee delen.

Deel 1 is door de gemeenteraad vastgesteld en te raadplegen via :

<https://repository.officiële-overheidspublicaties.nl/externebijlagen/exb-2021-2798/currentitem>

Hieronder is indeling van de twee delen grofweg weergegeven.

Deel I

- Procesbeschrijving
- De cijfers en opgave
- Energiebronbeschrijving
- Beleidskaders
- Gebiedswaarden
- Participatie
- Potentie
- Ambities
- Monitoring en evaluatie

Deel II

- Uitgangspunten
- Plaatsbepalingen op gebiedsniveau
- Participatie projecten
- Eigenaarschap
- Ruimtelijke kwaliteit
- Voorwaarden en voorschriften
- Financiële bepalingen

In dit document is deel 2 uitgewerkt.

6. Uitgangspunten

6.1 Ambitie

De gemeenteraad van Kapelle heeft haar ambitie voor energieneutraliteit verwoord in de bouwsteen elektriciteit deel 1. Deze ambitie is als volgt samen te vatten:

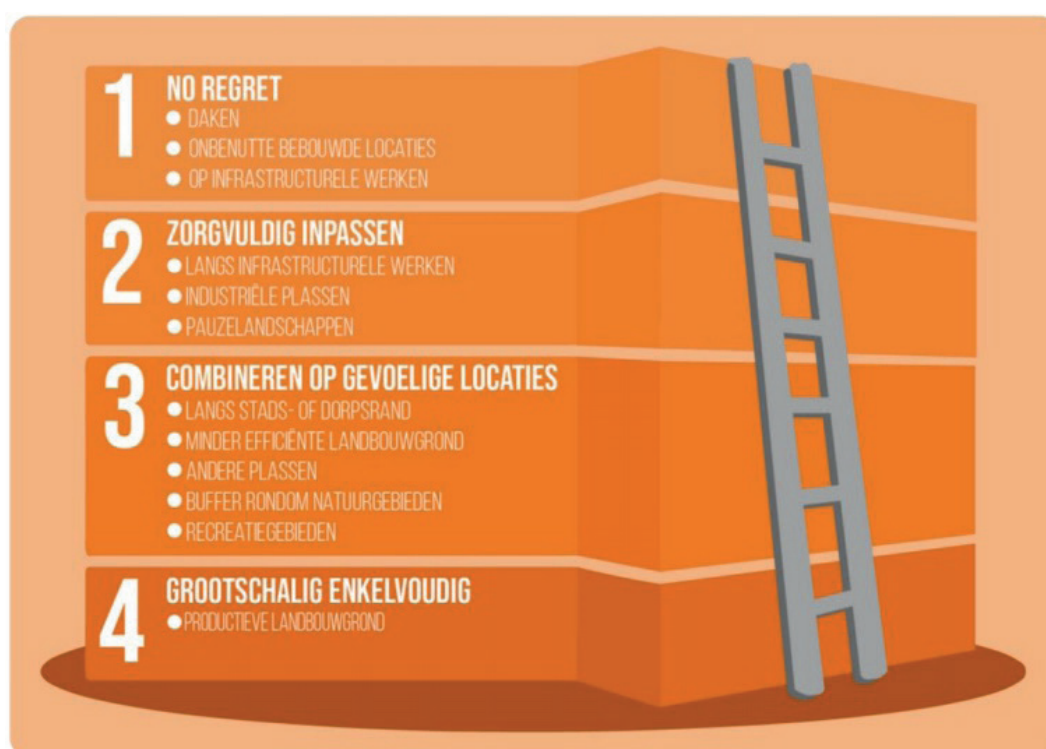
De ambitie van de gemeente Kapelle tot 2030 is om volledig energieneutraal te worden en haar verantwoordelijkheid te nemen in de regionale opgave:

1. door minimaal 30 MW aan zonne-installaties op gebouwen te realiseren
2. door minimaal 30 MW aan zonne-installaties op gronden te realiseren, die:
 - ondersteunend zijn aan een lokale onderneming of;
 - grotendeels in eigendom zijn van een lokale coöperatie of gelijkwaardige samenwerkingsvorm;
 - op of aansluitend zijn aan:
 - bedrijventerreinen;
 - bouwvlakken;
 - de bebouwde kom;
 - waterbassins;
 - grootschalige infrastructuur; waarbij de installaties duidelijk ondergeschikt zijn aan deze gebieden en de gebiedswaarden niet onevenredig aantasten;
 - bijdragen aan meervoudig ruimtegebruik;
 - hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit hebben;
 - niet leiden tot grote maatschappelijke kosten door aanpassingen aan het elektriciteitsnetwerk.
3. door bij te dragen aan verkenningen voor blauwe energie van initiatiefnemers

In deze bouwsteen deel 2 wordt omschreven op welke wijze projecten mogelijk zijn die invulling geven aan deze ambitie.

6.2 Voorkeursvolgorde

De constructieve zonneladder van de natuur- en milieufederaties is een breed geaccepteerde afwegingsladder van zon projecten. Deze zonneladder is opgebouwd uit vier stappen:

Afb. 1. Uitsnede uit "De constructieve zonneladder" van De natuur en milieufederaties.

Hieronder is een doorvertaling van deze afwegingsladder naar de lokale omstandigheden van de gemeente Kapelle weergegeven.

1. 'Geen spijt'

- a. Gebouwen
- b. Op infrastructurele werken

2. Zorgvuldig inpassen

- a. Langs infrastructurele werken

- b. Pauzelandenschappen (gronden die wachten op nieuwe bestemming)
- c. Waterbassins

3. Combineren op gevoelige locaties

- a. Minder efficiënte landbouwgronden
- b. Buffers rondom natuurgebieden
- c. Recreatieterreinen

4. Grootschalig enkelvoudig (productieve landbouwgrond)

De volgorde van de treden betekent niet dat de lagere treden actief worden ontmoedigd of pas later aan de beurt komen. Wel betekent het dat:

- Hogere treden sneller en intensiever worden aangepakt
- Realisatie in de lagere treden aan strengere randvoorwaarden moet voldoen
- Bij overaanbod onder aan de ladder, initiatieven binnen de hogere treden voorrang krijgen
- De vastgestelde ambitie van 30 MW zon op land in 2030 niet zal worden overschreden met grootschalige energieprojecten zoals bedoeld in paragraaf 6.1.4.

6.3 Energiesystemen

De invulling van vastgestelde ambitie wordt gerealiseerd met hernieuwbare energiesystemen. In deze paragraaf worden de beschikbare systemen beschreven en aangegeven of, en hoe deze invulling kunnen geven aan de ambitie.

6.3.1 Zonne-energie op gebouwen (Zon op gebouw)

Bij zonne-energie op gebouwen wordt beschikbare ruimte optimaal benut. De impact op de leefomgeving van dit systeem is minimaal, daarom is hier veel maatschappelijk draagvlak voor. Zonne-energie op daken is in veel gevallen vergunningsvrij, wat het systeem procedureel eenvoudig maakt. Er is geen besluit van bevoegd gezag noodzakelijk om tot realisatie

van de installatie over te gaan. Financiële uitvoerbaarheid, technische belemmeringen en verzekeraarbaarheid zijn met regelmaat knelpunten bij het realiseren van zonne-energie op gebouwen.

Gebouweigenaren en Initiatiefnemers van bouwplannen worden gewezen op de mogelijkheden van zonne-energie op gebouwen. Gezamenlijk zal worden gekeken of, en op welke wijze eventuele knelpunten kunnen worden opgelost.

Daarnaast wordt bij uitgifte van bouwgronden vastgelegd op welke wijze zonne-energie op gebouwen geïntegreerd kan worden in bouwplannen. Voor gebouwen die aanzienlijk kunnen bijdragen aan de realisatie van de ambitie zal dit in de vorm van een inspanningsverplichting zijn.

6.3.2 Zonne-energie op gronden (Zon op land)

Zonne-energie projecten op gronden zijn toegestaan volgens de vastgestelde uitgangspunten uit de bouwsteen elektriciteit deel 1. Dit betreft de volgende uitgangspunten:

Zonne-installaties op gronden kunnen gerealiseerd worden indien deze:

- ondersteunend zijn aan een lokale onderneming of;
- grotendeels in eigendom zijn van een lokale coöperatie of gelijkwaardige samenwerkingsvorm;
- op of aansluitend zijn aan:
 - bedrijventerreinen;
 - bouwvlakken;
 - de bebouwde kom;
 - waterbassins;
 - grootschalige infrastructuur; waarbij de installaties duidelijk ondergeschikt zijn aan deze gebieden en de gebiedswaarden niet onevenredig aantasten;
- bijdragen aan meervoudig ruimtegebruik;
- hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit hebben;
- niet leiden tot grote maatschappelijke kosten door aanpassingen aan het elektriciteitsnetwerk.

In de komende hoofdstukken van deze bouwsteen worden deze uitgangspunten verder uitgewerkt zodat projecten op haalbaarheid worden beoordeeld.

6.3.3 Kleine windturbines (Wind)

Kleine windmolens, met een tiphoogte van circa 21 meter, hebben potentie om hernieuwbare energie op te wekken. In de komende hoofdstukken van deze bouwsteen worden criteria uitgewerkt zodat projecten op haalbaarheid beoordeeld kunnen worden.

6.3.4 Blauwe-energie en energie uit water

Gelet op de bodemstructuur lijkt de techniek van Blauwe-energie potentie te hebben voor Kapelle. Bij deze techniek worden zout- en zoet water samengebracht in een installatie waarbij energie ontstaat. Deze techniek is overigens nog pril en er is weinig ervaring mee.

Technieken voor het opwekken van energie uit oppervlaktewater zijn vergelijkbaar. Ook deze

technieken zijn nog in ontwikkeling. Bestaande (internationaal) bekende technieken zijn niet passend bij de situatie in Kapelle. Zowel de Ooster- als Westerschelde zijn Natura 2000 gebieden, en het Kanaal is een drukbevaren scheepsvaart route. De gemeente beschikt over weinig ander oppervlaktewater waar technieken toegepast kunnen worden. Het onttrekken van warmte-energie uit water komt terug in de Transitie Visie Warmte (TVW).

Er zijn op dit moment nog geen criteria vast te leggen voor deze technieken. Uitgangspunt is dat de gemeente Kapelle bijdraagt binnen haar mogelijkheden en bevoegdheden aan de verkenning van deze technieken voor initiatiefnemers.

Uitzondering hierop zijn zonnepanelen op waterbassins. Deze zijn wel kansrijk voor Kapelle. Dit wordt nader toegelicht in paragraaf 6.3.6.

6.3.5 Biomassa

De energiebron van een biomassaverbrandingsinstallatie is hernieuwbaar. Echter bij het verbrandingsproces om de energie te genereren komen wel broeikasgassen en andere stoffen vrij. Deze stoffen hebben een negatief invloed op het woon- en leefklimaat. Gelet hierop wordt biomassa dan ook niet als duurzame energiebron aangemerkt. In bestaand planologisch beleid zijn op een beperkt aantal locaties biomassaverbrandingsinstallatie toegestaan. Deze bestaande rechten blijven behouden. Nieuwe mogelijkheden voor deze installaties worden uitgesloten in de gemeente Kapelle.

6.3.6 Technologische ontwikkelingen

Op het gebied van hernieuwbare elektriciteitsopwekking vinden veel innovaties plaats. Technieken die nu nog niet bekend zijn kunnen binnen de looptijd van dit beleid gerealiseerd worden. Voor deze technieken zal beoordeeld worden wat de impact op de leefomgeving is en of medewerking gewenst is. Hierbij geldt het uitgangspunt dat het initiatief de fysieke leefomgeving niet nadelig mag beïnvloeden.

6.4 Eigen organisatie

6.4.1 Vastgoed

Het gemeentehuis van Kapelle en de multifunctionele accommodatie 't Saamdeel zijn voorzien van zonnepanelen. Het overige vastgoed is in de huidige staat minder geschikt voor het plaatsen van zonnepanelen.

Voor eventuele grote renovatie en/of nieuwbouw van gemeentelijk vastgoed wordt energieopwekking integraal in de planvorming meegenomen. Op deze wijze kunnen deze gebouwen optimaal worden benut voor het opwekken van energie.

6.4.2 Elektriciteit

Gebouwen en installaties in beheer van de gemeente verbruiken elektrische energie. Bij (Zeeuwse) inkoop van energie zal het uitgangspunt zijn elektriciteit uit hernieuwbare bronnen in te kopen.

6.4.3 Mobiliteit

Het huidige wagenpark van de gemeente heeft één elektrisch voertuig, de overige voertuigen hebben een fossiele verbrandingsmotor. In de bouwsteen Mobiliteit van de Duurzaamheidsagenda Kapelle zal verder worden ingegaan op een emissievrij wagenpark volgens de vastgestelde uitgangspunten uit de Regionale energiestrategie (RES).

7. Plaatsbepaling

7.1 Omvang

In deze bouwsteen worden voor zonprojecten meerdere omvangbenamingen gebruikt. Om duidelijkheid te geven over deze omvang zijn deze hieronder verder uitgewerkt.

7.1.1 Tuinopstelling

Een tuinopstelling is een installatie van zonnepanelen gelegen op een particulier terrein bij een gebouw. Deze installaties zijn altijd aangesloten op de elektriciteitsinstallatie van het gebouw behorende bij het terrein. De omvang van een tuinopstelling is begrensd op het verbruik op het perceel met een maximum van 30% van het achtererfgebied.

7.1.2 Klein (kleinschalig)

Onder een klein zonnepark wordt verstaan installaties vanaf tien panelen tot een park met een omvang van maximaal twee hectare, niet zijnde een Tuinopstelling. De omvang van twee hectare genereert een maximale energieopbrengst die aangesloten kan worden op het middenspanningsnet, daarom is dit een logische afbakening van deze omvang. De oppervlakte van twee hectare is vergelijkbaar met de twee aaneengesloten voetbalvelden (zonder gebouwen en extra velden) van VV Wemeldinge.

7.1.3 Middel (middelgroot)

Onder een middel zonnepark wordt verstaan installaties vanaf twee hectare tot maximaal vijf hectare. De omvang van vijf hectare is bepaald aan de hand van de maximaal mogelijke oppervlakte van een project binnen het toegestane gebied. De oppervlakte van vijf hectare is vergelijkbaar met het gehele sportcomplex (inclusief gebouwen) van VV Kapelle.

7.1.4 Groot (grootschalig)

Onder een groot zonnepark wordt verstaan een installatie vanaf vijf hectare tot maximaal 25 hectare. De omvang van 25 hectare is bepaald aan de hand van de omvang die maximaal nodig is om de vastgestelde ambitie van dertig megawatt zon op land te behalen, maar daar ruimte overblijft voor een middelgroot of enkele kleine zonneparken. De oppervlakte van 25 hectare is vergelijkbaar met het bedrijf Coroos.

7.2 Uitsluitingsgebieden

Binnen de gemeente Kapelle zijn gebieden aan te wijzen waar de ontwikkeling van duurzame energie niet of minder gewenst is. In het gebied met de aanduiding 'uitsluitingsgebied' zijn geen zonneparken en windmolens toegestaan. Deze zouden te veel afbreuk doen aan de kernkwaliteiten van de landschappelijke, waterhuishoudkundige en/of ecologische waarden in deze gebieden.

Er worden 4 soorten uitsluitingsgebieden onderscheiden:

- a. Natuur - Landschappen die behoren tot het natuurnetwerk
- b. DNA - Landschappen die beeldbepalend zijn voor het DNA van Kapelle
- c. Open - Landschappen met waardevolle openheid
- d. Rand - Landschappen in de randzones van de (dorps)kernen

7.2.1 Natuurlandschappen

Begrensde natuurgebieden

Het gaat daarbij in de eerste plaats om gebieden die vallen binnen het Natuurnetwerk Zeeland of zijn aangewezen als Natura2000- gebied. In het natuurbeheerplan van de Provincie Zeeland zijn de volgende gebieden aangewezen:

- Ooster- en Westerschelde en oevers
- Bestaande natuurgebieden en nieuw aangewezen natuur (donkergroen en geel)
- Agrarisch gebied met ecologische betekenis (blauw)

Deze natuurgebieden dienen conform de gestelde natuurdoelen in het Natuurbeheerplan te worden gerealiseerd. Zonneparken verhouden zich niet gemakkelijk tot deze natuurdoelen, daarom is realisatie hiervan binnen deze gebieden niet toegestaan.

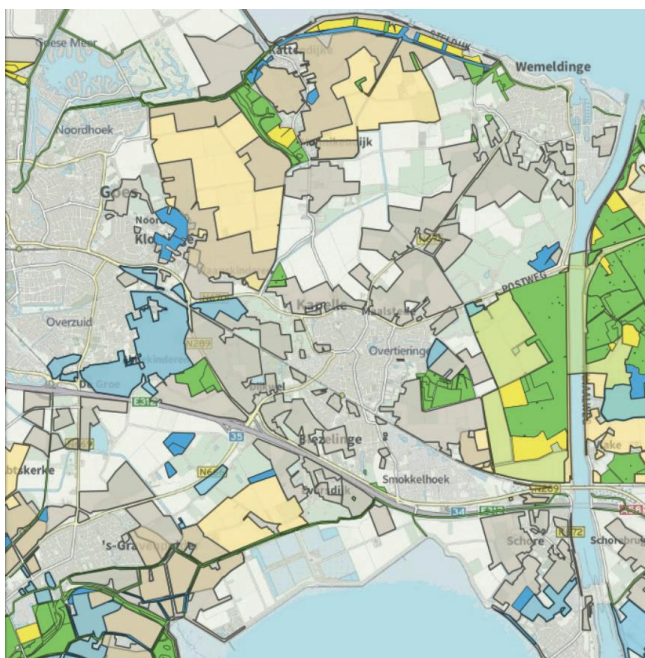
Zoekgebieden agrarisch natuurbeheer

In het natuurbeheerplan zijn ook gebieden aangewezen als 'zoekgebieden agrarisch natuurbeheer'. Door de Provincie zijn vier leefgebieden begrensd:

1. Open akker (beheer t.b.v. akkervogels)
2. Open grasland (weidevogelbeheer)
3. Droge dooradering (graslandbeheer en landschapsbeheer)
4. Natte dooradering (gekoppeld aan open water watergangen en krekten)

De kreekruigen (met de meeste boomgaarden) zijn hierbij vrijwel allemaal aangewezen als 'droge dooradering Zeeland', wat kleinere gebieden als 'natte dooradering'. Daarnaast zijn een aantal percelen als 'open akkerland' aangewezen, en aan de westzijde van natuurgebied Kapelse Moer zijn enkele gebieden als 'open grasland' aangewezen.

Aanwijzing van al deze zoekgebieden als uitsluitingsgebied zou betekenen dat het overgrote deel van het grondgebied van de gemeente Kapelle uitgesloten wordt voor de opwekking van duurzame energie op land. Gezien aard, karakter en ligging van de open akker en open graslandgebieden (lichtgeel en lichtgroen op onderste afbeelding) wordt voorgesteld om deze gebieden uit te sluiten. Voor de overige gebieden (droge/natte dooradering) zijn binnen de beslotenheid van de kreekruggebieden kleinschalige initiatieven mogelijk. Wel dient rekening gehouden te worden met de hierna uitgewerkte uitsluitingsgronden.

Afb. 2. Natuurbeheersplan Provincie met zoekgebieden agrarisch natuurbeheer.

7.2.2 DNA-Kapelle

De gemeente Kapelle staat bekend en profileert zich als ‘de bloesem van Zeeland’. Een groene, landschappelijk gelegen gemeente waar het goed toeven is. Boomgaarden en fruit spelen een belangrijke rol en bepalen mede het DNA van Kapelle. De gemeente draagt dit thema actief uit. Grootschalige, nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied kunnen op gespannen voet staan met het beeld van Kapelle als bloesem van Zeeland.

Boomgaarden

Boomgaarden zijn typerend voor de gemeente Kapelle en hebben daarmee een belangrijke belevingswaarde. In het DNA Kapelle komen de fruitteelt en boomgaarden dan ook prominent aan bod. Het is dan ook niet voor de hand liggend om deze gebieden in te zetten voor zonneparken. Veel boomgaardlocaties vallen samen met de in het natuurbeheerplan van de Provincie met ‘droge dooradering’ aangeduide gebieden. Grootschaliger initiatieven worden in deze gebieden uitgesloten.

Grootschaliger initiatieven worden in deze gebieden uitgesloten.

Juist de boomgaardgebieden op de kreekkrug zijn relatief besloten waardoor kleine zonneparken al een natuurlijk inbedding/inpassing in het landschap krijgen. In dit besloten gebied worden kleinschalige ontwikkelingen van zonneparken toegestaan binnen of aansluitend aan het bouwvlak van een agrarisch bedrijf mits deze locaties niet zijn gelegen binnen de randzones kernen zoals genoemd in paragraaf 6.2.4

Entree ‘bloesem van Zeeland’

De gemeente profileert zich nadrukkelijk als de ‘bloesem van Zeeland’, een beeldmerk waarmee de gemeente door het gehele land en daarbuiten bekend staat. Een landelijk, groene gemeente met beeldbepalende boomgaarden afgewisseld met dorpen en akkers. Dat beeld wil men ook naar buiten uitdragen. Datzelfde geldt op een iets ander vlak provincie breed: kernwaarden van Zeeland als weidsheid en een landelijk karakter behoren bij het beeldmerk en de slogan ‘welkom in Zeeland’. Over het grondgebied van Kapelle loopt de hoofdader van de Zeeuwse wegverkeersstructuur, de A58. De gronden direct gelegen aan deze weg bepalen mede het eerste

beeld wat passanten van de gemeente Kapelle krijgen. Het ligt dan ook niet voor de hand om het beeldmerk van de Kapelle 'bloesem van Zeeland' in te wisselen voor een beeld met zonneparken en/of windmolens. Vandaar worden de gebieden die direct langs (circa 300 meter) en in het zicht vanaf de A58 liggen aangewezen als uitsluitingsgebieden. Geluidswerende voorzieningen, de berm langs en de strook tussen de rijbanen van de A58 en de leidingstrook langs de smokkelhoek zijn hier een uitzondering op.

7.2.3 Landschappen met waardevolle openheid

Binnen de gemeente Kapelle zijn enkele oudlandgebieden aan te wijzen die zich kenmerken door de openheid. Dit zijn:

- De Kapelse moer en het gebied wat hier direct ten westen van ligt;
- Het gebied tussen grofweg Kapelle, Wemeldinge en Kattendijke;
- Het gebied aan weerszijden van de A58 tussen grofweg Goes-Kapelle-'s Gravenpolder
- Het gebied tussen Eversdijk en 's Gravenpolder

Ontwikkeling van grootschaliger zonneparken zou hier een aantasting van het open karakter van deze gebieden kunnen betekenen. Alleen kleinschalige initiatieven, gekoppeld aan het bouwvlak en zorgvuldig ingepast, kunnen hier worden toegelaten.

Landschappelijke inpassing van het geheel (bestaand erf met uitbreiding zonnepanelen) als één erf omzoomd met beplanting en als het ware een groen eiland in de open ruimte van de polder vormt.

7.2.4 Randzones kernen

Het buitengebied, direct gelegen rond de bebouwde kom is het gebied waar inwoners de rust en ruimte van de gemeente het vaakst ervaren. Deze ruimte wordt intensief recreatief gebruikt voor bijvoorbeeld een ommetje, sportieve activiteiten, spelen, etc. De randzones om de kernen zijn ook bepalend voor het uitzicht vanuit woningen aan de dorpsranden. Het inzetten van deze ruimte voor zon op land staat op gespannen voet met deze kernkwaliteiten. Ontwikkeling van

zon op land wordt hier dan ook uitgesloten. Daarbij wordt een gelijke zone aangehouden als de 'landschappelijke aandachtszones kernranden' zoals bedoeld in de Structuurvisie 2012-2030. Voor de kernen Schore en Eversdijk is in de structuurvisie geen zone aangegeven. Voor deze kernen geldt een zone van circa 500 meter rond het bebouwd gebied.

Afb. 3. 'landschappelijke aandachtszones kernranden' uit de Structuurvisie 2012-2030

7.3 Zoekgebieden

Naast uitsluitingsgebieden waar de ontwikkeling van duurzame energie in het landschap ongewenst is zijn er ook waar dit wel denkbaar is. Deze zijn aangeduid als 'zoekgebieden'. Deze zijn op 3 manieren bepaald:

- Vanuit de landschapsanalyse met de karakteristieken van het landschap (bijlage B): grootschalige landschappen lenen zich meer voor de ontwikkeling dan kleinschalige. Hieruit volgt dat de Willem-Annapolder hoge potenties heeft voor de ontwikkeling van duurzame energie;
- Vanuit de beleidsanalyse (bijlage B): in de bouwsteen elektriciteit deel 1 zijn gebieden aangegeven waar ontwikkelingen mogelijk zijn;
- Vanuit de uitsluitingsgebieden geredeneerd: wanneer de voorgaande uitsluitingscriteria

over elkaar heen gelegd worden ontstaat een beeld van de gebieden waar ontwikkeling van zonneparken potentieel kansrijk is.

Deze zoekgebieden zijn grofweg te verdelen in de volgende categorieën:

Binnen bebouwde kom:

- a. Bestaand bebouwd gebied
- b. Tuinopstellingen
- c. Bedrijfsterreinen

Buitengebied:

- a. Glastuinbouwlocaties
- b. Bouwvlakken
- c. Waterbassins
- d. Grootschalige infrastructuur

7.3.1 Bestaand bebouwd gebied

Het bebouwd gebied van de Kapelse kernen is aangemerkt als 'bestaand bebouwd gebied'. Door de opwekking van zonne-energie in bestaand gebied te stimuleren en faciliteren, wordt het ruimtebeslag van zonneparken in het buitengebied verkleind. Binnen de kernen Kapelle, Biezelinghe en Wemeldinge zijn zonneparken dan ook toegestaan. In de kleinere kernen Schore en Eversdijk wordt dit uitgesloten met uitzondering van tuinopstellingen. Hier zou zelfs een kleinschalige ontwikkeling al afbreuk kunnen doen aan het kleinschalige, landelijke en groene karakter van deze kernen.

Alle zonneparken moeten op zorgvuldige wijze worden ingepast in de bestaande stedenbouwkundige structuur. Gezien de relatief beperkte ruimte zal het hier vooral om kleinschalige initiatieven gaan waarbij maatwerk vereist is. Er moet voldaan worden aan de inpassingscriteria zoals verwoord in hoofdstuk 8. In de openbare ruimte is zon op land niet voorstelbaar. De druk op gebruik van deze ruimte is al groot. De kansen voor zon op land in de

openbare ruimte zit in een combinatie met kunstwerken of straatmeubilair.

Het buitengebied, direct gelegen rond de bebouwde kom, is reeds eerder aangemerkt als uitsluitingsgebied. Het inzetten van deze ruimte voor zon op land is hier niet toegestaan (zie paragraaf 6.2.4).

7.3.2 Tuinopstellingen

Kleinschalige tuinopstellingen zijn zowel binnen als buiten de bebouwde kom toepasbaar. Deze opstellingen kunnen dienen als vervanging daar waar een dakopstelling niet mogelijk/ongewenst is, bijvoorbeeld vanwege beeldbepalendheid / monumentenstatus, etc.

Het gaat hierbij om kleinschalige initiatieven die niet zichtbaar mogen zijn vanaf de openbare weg. Ook ten aanzien van burens moet de opstelling voldoende ingepast zijn en moet er enige ruimte tot het buurperceel gehanteerd worden. Er mogen bij een woning niet meer panelen worden geplaatst dan benodigd voor het eigen gebruik.

De zonnepanelen worden geplaatst achter (het verlengde van) de achtergevel van het hoofdgebouw. De panelen worden geconcentreerd op één locatie op het perceel. Maximaal 30% van de oppervlakte van het achtererfgebied, betreffende het gedeelte gelegen achter (het verlengde van) de achtergevel van het hoofdgebouw, mag benut worden voor de plaatsing van zonnepanelen. Dit is inclusief de ruimte benodigd voor de landschappelijke inpassing.

De situering en verschijningsvorm van zonnepanelen op erven zijn van invloed op de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving. Om die reden wordt een veld van zonnepanelen geplaatst áchter het hoofdgebouw, geconcentreerd op één plek op het erf en landschappelijk ingepast. Daarbij wordt het kader/frame en de hulpconstructie van de zonnepanelen uitgevoerd in een donkere kleur en worden deze geplaatst in een vaste opstelling (geen draaiende onderdelen). Hiermee wordt eventuele overlast voor omwonenden voorkomen. Er ontstaat dan geen geluidsoverlast vanwege een draaimechanisme en geen overlast vanwege permanente weerkaatsing van zonlicht.

7.3.3 Bedrijfsterreinen

De gemeente Kapelle kent een tweetal grotere bedrijventerreinen: Smokkelhoek bij Kapelle en Choorhoek bij Wemeldinge. Hier kunnen nog onbebouwde gronden (tijdelijk) gebruikt worden voor de opwekking van zonne-energie. Ook kan gedacht worden aan de buisleidingenstraat (Smokkelhoek), waterkeringen (Choorhoek) en reststroken langs de terreinen. Bij de kleinere bedrijfslocaties in de dorpskernen zelf (bijvoorbeeld DLF in Kapelle) liggen kansen op de terreinen van de bedrijven zelf. Afhankelijk van de beschikbare ruimte kan het gaan om kleine tot middelgrote ontwikkelingen.

7.3.4 Glastuinbouw

Glastuinbouw sluit qua verschijningsvorm meer aan bij bedrijventerrein dan agrarische bebouwing. Deze locaties worden dan ook behandeld als bedrijventerrein. Dat betekent dat ook op of aangrenzend aan gronden waarop glastuinbouwbedrijven zijn toegelaten mogelijkheden liggen voor zonneparken. In de Willem-Annapolder is een grotere concentratie glastuinbouw aanwezig, dit is een kansrijke locatie ook gezien de hier aanwezige windturbines en het grootschalige karakter van deze nieuwlandpolder die omringd is door dijken en daarmee een natuurlijke buffer naar de omgeving bezit. Een bedrijf zoals het kassenbedrijf in de Willem Annapolder is honderd hectare.

Ook hier moet voldaan worden aan de criteria uit hoofdstuk 7 t.a.v. landschappelijke inpassing.

7.3.5 Bouwvlakken buitengebied

In het buitengebied zijn in het bestemmingsplan bouwvlakken aangegeven. Een bouwvlak is een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken zijn toegelaten. Deze vlakken zijn aanwezig bij boerderijen, bedrijven en grote woonpercelen buiten de bebouwde kom. Binnen en direct aansluitend aan deze bouwvlakken kunnen kleinschalige initiatieven voor zon op land toegestaan worden, mits de opstelling voor zonne-energie ruimtelijk ondergeschikt is aan het aangrenzende bouwvlak. Ook moet voldaan worden aan de criteria zoals uitgewerkt in hoofdstuk 7.

7.3.6 Waterbassins

Binnen de gemeente Kapelle komen relatief veel waterbassins voor. Deze zijn te vinden bij agrarische bedrijfsgebouwen, glastuinbouw en soms ook solitair gelegen bij boomgaarden, akkers en teeltvelden.

Deze dienen als watervoorziening van gewassen, wateropvang van daken, etc. Op deze planologisch toegestane bassins zijn (drijvende) zonnepanelen toegestaan. Hier is sprake van meervoudig ruimtegebruik. Door de omringende bassindijk zijn de panelen niet of nauwelijks waarneembaar vanuit de omgeving. Wanneer de panelen vanuit de omgeving niet zichtbaar zijn,

is geen aanvullende inpassing noodzakelijk. Vanuit het oogpunt van landschappelijk inpassing verdient een groene dijk (gras of beplanting) de voorkeur. Ook moet voldaan worden aan de criteria zoals uitgewerkt in hoofdstuk 7.

7.3.7 Grootschalige infrastructuur

Kapelle kent relatief veel grootschalige infrastructuur. Deels bovengronds en zichtbaar in de vorm van de snelweg A58 met bijbehorende geluidwerende voorzieningen, afslagen en taluds, de oude Rijksweg, de spoorlijn Vlissingen-Bergen op Zoom en het Kanaal door Zuid-Beveland en diverse hoogspanningsverbindingen. Daarnaast zijn ondergrondse buisleidingenstraten aanwezig. Ook voormalige stortplaatsen (stortplaats Willem-Annapolder) en windenergie-concentratiegebieden (Willem-Annapolder) vallen hieronder.

Door het grootschalige karakter van deze infrastructuur lijkt deze omgeving kansen te bieden voor zonne-energie. Anderzijds is eerder gesignaleerd dat het juist ook de hoofdinfrastructuur is die zicht biedt op de omgeving. De wegen vormen een belangrijke entree tot de 'bloesem van Zeeland'.

Ontwikkeling van zonneparken kan dit beeld in één keer tenietdoen. Dit geldt voor de A58, maar in iets mindere mate ook voor de Oude Rijksweg en de spoorlijn. In deze bouwsteen wordt dan ook terughoudendheid bepleit langs deze hoofdverbindingen.

Mede gezien vanuit de grootschalige infra is de Willem-Annapolder kansrijk. Deze polder heeft een grootschalig karakter (zogenaamde Nieuwlandpolder) en is volledig omringd door dijken. Vanuit de ruimere omgeving is geen zicht op deze plek. Er zijn al diverse grootschaliger ontwikkelingen in gang gezet in de vorm van glastuinbouw, windturbines, hoogspanningsverbindingen 150 en 380KV in de polder. Ontwikkeling van zon op land past bij het karakter van deze polder.

Een andere mogelijkheid biedt wellicht het Kanaal door Zuid-Beveland. Hier kunnen de taluds aan de binnenzijde (waterzijde) eventueel benut worden voor de opwekking van duurzame energie.

Met name het meest noordelijke en zuidelijke deel van het Kanaal waar ook bedrijvigheid te vinden is, leent zich daarvoor. Het dijkvak ter plaatse van de Kapele Moer is hier minder geschikt voor. Nader onderzoek in overleg met omgevingspartijen (o.a. RWS, Waterschap) is gewenst.

Vanuit bovenstaande lijkt ontwikkeling van zon op land kansrijk:

- In de gehele Willem-Annapolder;
- Op de binnentaluds van het Kanaal door Zuid-Beveland op het meest noordelijke en zuidelijke traject;
- Op buisleidingenstroken en onder hoogspanningstracés binnen de grenzen van bebouwd gebied/bedrijventerreinen;
- De ruimte in de punt tussen Smokkelhoek en Kanaal/spoorlijn.

Ook hier moet voldaan worden aan de criteria zoals uitgewerkt in hoofdstuk 7.

Afb. 4. Zoekgebieden midden- en grootschalige initiatieven: rood = binnen bedrijfsterreinen/glastuinbouwlocaties, paars = gekoppeld aan grootschalige infra Kanaal. Zoekgebieden kleinschalige initiatieven: geel = binnen bebouwd gebied, groen = bouwvlakken en bassins buitengebied.

7.4 Elektriciteitsnetwerk

Zoals aangegeven in hoofdstuk 7 van de bouwsteen elektriciteit deel 1 hebben energieproject impact op het elektriciteitsnetwerk wat kan leiden tot grote investeringskosten. Deze kosten zijn maatschappelijke lasten. Kleine projecten die een elektriciteitsaansluiting tot 1,75 megawatt nodig hebben, worden ontsloten op het middenspanningsnet wat door de gehele gemeente aanwezig is. Grote projecten met een elektriciteitsaansluiting vanaf 1,75 megawatt moeten worden aangesloten op het hoofdverdeelstation Willem-Annapolder (WAP). De netbeheerder Enduris heeft in het participatie traject aangegeven dat in de Willem-Annapolder capaciteit beschikbaar is voor een groter project binnen de gestelde ambitie van 30 megawatt mits gebruik gemaakt wordt van dezelfde aansluitkabels van de nieuw te realiseren aansluitingen van de windmolens in dit gebied. Voor deze dubbelgebruik van (bestaande) elektriciteitsinfrastructuur zijn dan geen kostbare extra maatschappelijke investeringen nodig. Voor de kleinere projecten op het middenspanningsnet waarschuwt de netbeheerder dat het op sommige locaties voor kan komen dat een grote investering noodzakelijk is om het project te faciliteren. Deze investering kan buiten

verhouding staan ten opzichte van het energieproject. In paragraaf 8.4 is daarom de voorwaarde opgenomen dat bij de netbeheerder informatie opgevraagd zal worden van de mogelijkheden en impact van een energieproject op het elektriciteitsnetwerk. Met deze informatie kan het bevoegd gezag een gedegen belangenafweging maken bij haar besluitvorming over een project.

7.5 Pilot projecten

Energieprojecten zijn innovatieve ontwikkelingen. De ontwikkeling van deze innovatie kan beperkt worden voor planologische procedures of beleidsregels waarin de innovatie niet voorzien is. Door middel van pilotprojecten is het mogelijk om te onderzoeken of deze innovatieve projecten haalbaar zijn.

In de gemeente Kapelle kunnen pilotprojecten voor systemen als bedoeld in paragraaf 5.3 (Energiesystemen) onder de volgende uitgangspunten gefaciliteerd worden:

- De omvang van een pilotproject is maximaal 0,5 hectare;

- De tijdsduur van een pilotproject is één jaar, welke met tussentijdse evaluaties in stappen van één jaar is te verlengen te maximaal 5 jaar;
- Uit de projectonderbouwing blijkt dat het pilotproject geen nadelige effecten heeft voor het woon- en leefklimaat van de projectlocatie en haar omgeving;
- De onderzoeks- en leerdoelen van het pilotproject zijn voor aanvang vastgelegd, deze worden gemonitord en periodiek geëvalueerd.
- Pilotprojecten zijn voor de duur van maximaal 1 jaar, zonder mogelijkheid van verlenging, ook toegestaan in de uitsluitingsgebieden (paragraaf 6.2), mits de waarden van deze gebieden niet worden aangetast en er draagvlak is bij belanghebbenden in het gebied.
- Medewerking aan pilotprojecten vindt plaats met een tijdelijke omgevingsvergunning, besluitvorming voor deze omgevingsvergunning vindt plaats door het College van B&W.

8. Ruimtelijke kwaliteit

Landschappelijke inpassing van zonnevelden is belangrijk om de effecten op de omgeving zo minimaal mogelijk te houden. Bij de realisatie van zon op land, moet dan ook voorzien worden in een adequate landschappelijk inpassing. Ook dient realisatie gepaard te gaan met een landschappelijke kwaliteitsverbetering. Hiertoe dient een inpassingsplan overlegd te worden waaruit duidelijk blijkt hoe dit gestalte krijgt. Deze inpassing zal moeten voldoen aan de criteria uit dit hoofdstuk. Het realiseren van deze (landschappelijke) inpassing zal als voorwaardelijke verplichting gekoppeld worden aan de omgevingsvergunning. Voor de juridische borging worden deze criteria aanvullend vastgesteld als beoordelingscriteria volgens artikel 12a woningwet (welstandscriteria).

8.1 Algemene criteria

8.1.1 Landschappelijke inpassing

Landschappelijke inpassing is maatwerk en moet aansluiten bij de schaal en het karakter van het betreffende landschapstype. Bestaande landschappelijke (kavel)structuren zijn hierbij leidend. Bij het ontwerpen van zonneparken moet verder rekening gehouden worden met de bestaande landschaps- en bebouwingskarakteristieken zoals landschapselementen, beplantingssoorten, waardevolle historische bebouwing of beeldbepalende gebieden en de mate van openheid. Daarnaast zijn de hoogte en opstelling van het zonnepark, de zichtlijnen vanuit de omgeving en eventuele afscherming door beplanting van minder fraaie delen belangrijke aandachtspunten. Beplanting is altijd landschapseigen: inheems plantmateriaal wat past bij de grondsoort en grondwaterstand ter plaatse.

Hieronder zijn criteria uitgewerkt ten aanzien van de opstelling van de panelen, de toe te passen hekwerken en poorten, transformator- en bijgebouwen, meervoudig ruimtelijk en criteria t.a.v. natuur, biodiversiteit en klimaatbestendigheid.

8.1.2 Kwaliteitsverbetering

Afhankelijk van de locatie en omvang van het zonnepark dient een bijdrage geleverd te worden aan het versterken van de bestaande landschapskwaliteiten. Dit geldt specifiek voor de grootschaliger zonneparken (> 2 hectare). In dat geval is een landschappelijke

kwaliteitsverbetering nodig, aanvullend op de landschappelijke inpassing. Deze bedraagt tenminste 10% van de oppervlakte van het zonnepark. Indien een landschappelijke kwaliteitsverbetering weinig tot geen meerwaarde heeft, kunnen in nadere afspraken gelijkwaardige kwaliteitsverbeteringen elders binnen de gemeente gerealiseerd worden. Dit wordt geborgd in een overeenkomst.

8.1.3 Inpassingsplan

Hierna worden per landschapstype/gebied de ingrediënten benoemd om te komen tot een goede landschappelijke inpassing c.q. kwaliteitsverbetering. De opsommingen zijn niet uitputtend. De landschappelijke inpassing en kwaliteitsverbetering van zonneparken is immers maatwerk; daarom moet voorafgaand aan de aanvraag afstemming plaatsvinden met het bevoegd gezag en dient een inpassingsplan overlegd te worden.

8.1.4 Algemene beoordelingscriteria

(Opstelling) panelen

- De **maximale hoogte** van de zonnepanelen is 1,5 meter. In de nieuwanlandpolder tot 2,5 meter boven maaiveld.
- **Oriëntatie:** zowel zuid- als oost-west georiënteerde opstellingen van panelen zijn denkbaar, mits deze zich logisch voegen op de locatie en in de omgeving. Speciale aandacht verdienen de gevolgen voor de bodemkwaliteit (voldoende toetreding van licht en neerslag), bij een oost-west opstelling bijvoorbeeld door afstand in de 'nok' tussen de rijen panelen.
- Vermijd het **zicht op de achterkant** van de panelen vanuit de openbare weg. Denk bijvoorbeeld aan het plaatsen van groen of aan het draaien van de laatste rij panelen die weliswaar minder opbrengt, maar wel het zicht op achterkanten voorkomt.
- **'Vul kavels uit'** tot de randen, zodat er geen lege hoeken ontstaan. Oftewel, maak heldere randen naar de buitenkant en los rafelranden op aan de binnenzijde.
- Denk aan **spiegeling, kleur van panelen en frame**. Uitgangspunt is een niet-spiegelende en terughoudende kleur van panelen en frames (zwart/antraciet/grijs).

Hekwerken en poorten

- Waar dit technisch, vanuit veiligheidsoverwegingen en vanwege financiering / verzekeringsvoorwaarden mogelijk is, heeft het de voorkeur om **géén omringend hekwerk** toe te passen;
- Indien wel noodzakelijk: maak het **hekwerk zo transparant en natuurlijk mogelijk** met paal en draad (geen prikkeldraad) en/of schapengaas of wildraster;
- Plaats het hekwerk **geïntegreerd in de omringende beplanting dicht bij de panelen**, want dan valt het hekwerk minder op. Houd wel rekening met onderhoud en de bijhorende benodigde vrije ruimte, circa 3 meter;
- Plaats het hekwerk op **voldoende afstand van wegen, fiets- en wandelpaden** voor een vriendelijkere uitstraling.
- Plaats het hekwerk in **logische rechte lijnen**. Kies een **eenvoudig en eenduidig hekwerk** (eenduidig in vorm, kleur, materiaal, hoogte).
- Plaats de **toegangspoort in lijn met het hekwerk** en op een logische, goed bereikbare plek.
- Houd de **poort simpel** en sluit wat betreft vorm, kleur, materiaal en hoogte aan bij het hekwerk.
- Zorg ervoor dat het **hekwerk geen barrière** is voor dieren, bijvoorbeeld door onder het hekwerk ruimte te houden of faunapassages te plaatsen.

Overige criteria

- Verlichting is ongewenst en is alleen toegestaan bij calamiteiten. Permanente verlichting is dus uitgesloten. Lichtspreiding (inclusief infrarood) bij camerabewaking is niet toegestaan.
- Kabelgoten dienen goed ingepast te worden, hebben een gedekte kleur (grijs) en zijn bij voorkeur niet zichtbaar

Transformator- en bijgebouwen

- Minimaliseer de ruimtelijke impact van de transformatoren en bijgebouwen. Maak deze **zo compact mogelijk**.
- Gebruik bij voorkeur dezelfde **terughoudende kleurstelling** als de hekwerken en poorten.
- **Integreer** deze functionele gebouwtjes **in het ontwerp** en in lijn met het zonnenveld, zodat ze

minder zichtbaar zijn.

- Plaats de transformatoren en verdeelstations zo veel mogelijk volgens een **helder ruimtelijk principe** (ofwel op visueel logische plekken).
- Houd bij plaatsing **rekening met het geluid** van de transformatoren. Plaats deze niet te dicht op bebouwing of andere functies waar verstoring op kan treden.
- Stel **functionaliteit voorop**: een ingehouden vormtaal en materiaalkeuze.

Meervoudig ruimtegebruik

- Zet in op **meervoudig ruimtegebruik**. Functies die gecombineerd kunnen worden met zonnepanelen zijn bijvoorbeeld:
 - houden van dieren: bv schapen (dus niet alleen voor maaibeheer) of vrije uitloop kippen
 - natuurontwikkeling;
 - recreatie: maak het zonneveld bijvoorbeeld toegankelijk
 - teelt van producten
- **Benut het bestaande elektriciteitsnet** optimaal door het zonneveld dicht bij een aansluitpunt op het bestaande net te lokaliseren.
- **Belast het elektriciteitsnet minimaal** door de opwekking van elektriciteit dicht bij de afnemers van elektriciteit te brengen. Denk bijvoorbeeld aan oplaadpunten voor elektrisch vervoer dicht bij zonnevelden.

Natuur, biodiversiteit en klimaatbestendigheid

- **Vergroot de biodiversiteit**, bijvoorbeeld door het maken van ecologische oevers langs watergangen, het inzaaien van kruidenmengsels tussen de panelen en het aanbrengen van beplantingen en het plaatsen van insectenhôtels en bijenkasten.
- Waarborgen van voldoende **licht- en watertoetreding**, bij zowel zuid-gerichte als oost-westopstellingen.
- Onderzoek samen met het waterschap of er een **'wateropgave'** is in het gebied waaraan een bijdrage geleverd kan worden. Denk bijvoorbeeld aan het vasthouden van water bij droogte of in natte tijden, overtollig water opslaan op terrein of langs de randen van (extra brede) watergangen.

Beplantingen

- **streekeigen, inheemse soorten** toepassen;
- Bij beweiding: **uit-rasteren beplanting** (ter bescherming van aanvreten beplanting);
- **Zeeuwse haag** is gemengde haag van: meidoorn, sleedoorn, hondsroos, wilde liguster, Gelderse roos, veldesdoorn. Kan los-groeiend of geschoren worden toegepast.
- **meidoorn niet direct naast boomgaard** toepassen i.v.m. bacterievuur • Plantmateriaal minimaal in **plantmaat 14-16** (bomen) en **100/120, 3-jarig** materiaal (struiken) of hagen.

8.2 Inpassingscriteria per landschapstype/situatie

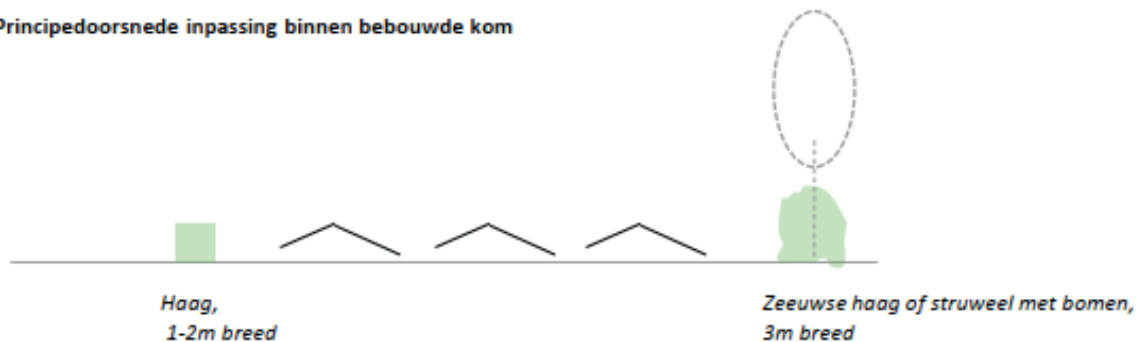
8.2.1 Binnen bebouwde kom (woonkern + bedrijfsterrein)

Binnen bestaand bebouwd gebied van woonkernen en bedrijfsterreinen zijn kleinschalige zonneparken toepasbaar. Wanneer de ruimte op bedrijventerrein dit toelaat zijn evt. ook middelgrote initiatieven tussen de twee en vijf hectare mogelijk. Het ontwikkelen van een zonnepark binnen bestaand stedelijk gebied vraagt om een zorgvuldige aanpak. Het stedelijk gebied kent immers veel verschillende gebruikers, waardoor de ruimtelijke inpassing van een zonnepark veel belanghebbenden treft. Een beperkte landschappelijke inpassing is daarom wenselijk. Uitgangspunt is dat in ieder geval de zijden grenzend aan openbaar toegankelijk gebied worden ingepast. Dit kan op verschillende manieren vorm krijgen:

- de aanleg van een 3 meter brede struweelbeplanting met enkele bomen (2-3 plantrijen)
- de aanleg van een 2-3 meter brede gemengde (Zeeuwse) haag (2 plantrijen)
- de aanleg van een 1-2 meter brede knip-en scheerheg van (haag)beuk, haagliguster (dubbele plantrij op ca 40cm uit elkaar)

De hoogte van de hagen/beplantingen dient minimaal de hoogte van de panelen te zijn. Afhankelijk van de exacte locatie en reeds aanwezige landschapskenmerken en stedenbouwkundige structuren kan gekozen worden voor één of meerdere van de voorgenoemde wijzen van landschappelijke inpassing.

Principedoorsnede inpassing binnen bebouwde kom

8.2.2 Tuinopstellingen

Zowel binnen als buiten de bebouwde kom zijn kleinschalige tuinopstellingen mogelijk. Daarbij mogen de panelen niet zichtbaar zijn vanaf de openbare weg en vanuit de buurtuinen (maaiveldniveau). Het hoogste punt van de zonnepanelen (inclusief hulpconstructie) bedraagt daarbij maximaal twee meter. Er is sprake van een vaste opstelling van zowel de hulpconstructie, het frame/kader als de panelen. Het frame/kader van een zonnepaneel en de hulpconstructie wordt uitgevoerd in de kleur RAL 7016 of donkerder.

Inpassingseisen:

- Het veld met zonnepanelen wordt aan alle zijden landschappelijk ingepast door middel van een streekeigen haag (groene omkadering). Dit mag een strakke haag zijn (breedte circa 1 meter) of een losse Zeeuwse haag (breedte circa 2 meter). Streekeigen soorten zijn bijvoorbeeld beuk, haagbeuk, veldesdoorn, eenstijlige meidoorn, gewone liguster en taxus. Binnen de bebouwde kom zijn ook meer gecultiveerde soorten toegestaan, mits voldoende dicht.
- De groene omkadering heeft een directe relatie met het veld met zonnepanelen.
- De groene omkadering mag op maximaal twee plaatsen onderbroken worden door een opening met een breedte van maximaal twee meter.
- De hoogte van de haag is gelijk aan of hoger dan het hoogste punt van de zonnepanelen.
- Het hiervoor gestelde is niet van toepassing indien er reeds een bestaande, dichte beplanting van voldoende maat aanwezig is, waardoor de zonnepanelen aan het zicht worden onttrokken.

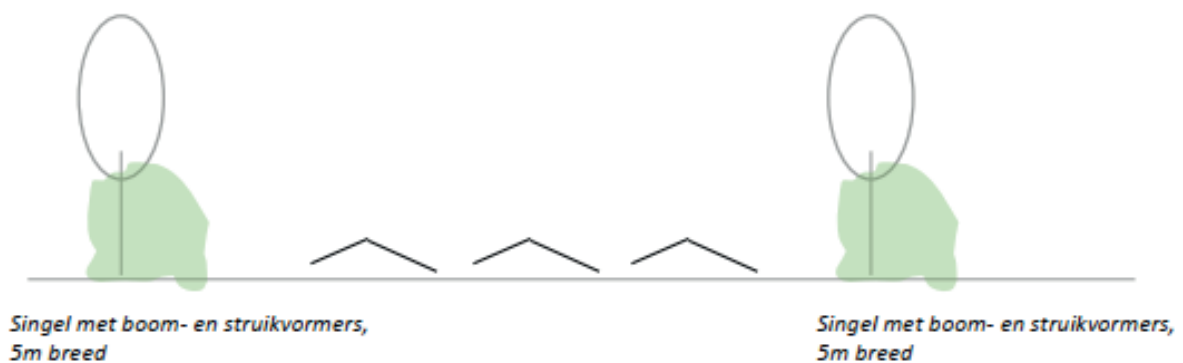
8.2.3 Bouwvlakken oudlandgebied

Het oudlandgebied van Kapelle is landschappelijk fraai en recreatief aantrekkelijk door de diversiteit, kleinschaligheid en de groene uitstraling. Dit dient als uitgangspunt voor nieuwe ontwikkelingen. Gezien de maat en schaal zijn alleen kleinschalige zonneparken mogelijk binnen of direct aansluitend aan het bestaande bouwvlak. Bij de realisatie van een nieuw zonnepark in dit gebied is de landschappelijke inpassing van groot belang. Dit kan op verschillende manieren vorm krijgen:

In de open poelgebieden:

- De aanleg van een minimaal vijf meter brede singelbeplanting met opgaande beplanting van inheemse bomen en struiken (3-4 plantrijen).
- Struweel in 3-4 plantrijen, verschoven verband, groepsgewijs mengen.
- De bomen in rij of los verspreid in de struweelbeplanting met onderlinge afstand van ca tien meter;
- De beplanting moet een eenheid vormen met bestaande en nieuwe erfbeplantingen zodat de erven incl. zonnepanelenveld als een groen eiland in de open polder zichtbaar zijn.

Principedoorsnede bouwvlakken poelgebieden

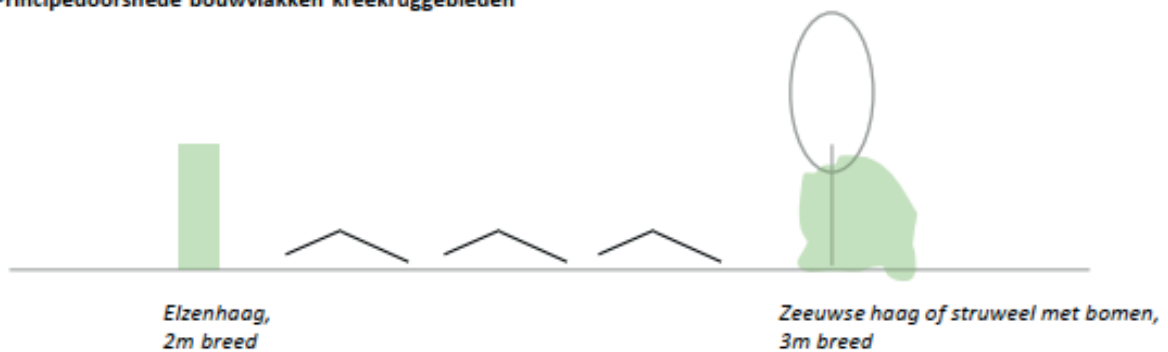

In besloten kreekkruggebieden:

- De aanleg van een dubbele elzenhaag (*Alnus glutinosa*, *Alnus cordata*) van twee meter breed (3-4m hoog);
- De aanleg van een drie meter brede Zeeuwse haag (2-3m hoog), losgroeïend en/of een knip- en scheerhaag, met overwegend doornachtige struiken (o.a. meidoorn, sleedoorn, hondsroos, wilde liguster, Gelderse roos, veldesdoorn), evt. aangevuld met bomen;

Uitgangspunt is dat alle zijden van het zonnepark landschappelijk worden ingepast.

Principedoorsnede bouwvlakken kreekkruggebieden

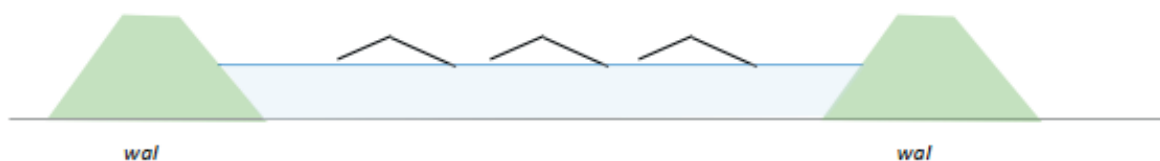

8.2.4 Op waterbassins

Toepassing van (drijvende) zonnepanelen op waterbassins is toegestaan. Door de omringende grondwal is reeds voorzien in een afscherming. Wanneer deze hoog genoeg is en er vanuit de omgeving geen zicht is op de panelen kan een aanvullende landschappelijke inpassing achterwege blijven.

Wanneer dit niet het geval is dan moet de wal dusdanig verhoogd worden dat de panelen onzichtbaar zijn, of met een aanvullende beplanting op of naast de wal worden aangebracht in de vorm van een elzenhaag (naast wal) of taludbegroeiing met struweel (op de wal). De voorkeur gaat uit naar een groene wal (gras of beplanting).

Principedoorsnede inpassing op waterbassins

Principedoorsnede inpassing op waterbassins bij te lage omwalling

8.2.5 Grootschalige infrastructuur

Gekoppeld aan de grootschalige infra van wegen en kanalen, lijken er ook kansen te liggen voor de toepassing van duurzame energieopwekking in de vorm van zonnepanelen. Daarbij kan gedacht worden aan de taluds van het Kanaal door Zuid-Beveland daar waar deze industriële) bedrijfsterreinen raken. Ook wordt gedacht aan integratie van zonnepanelen in combinatie met geluidsschermen langs de A58. Zoals eerder aangegeven vereist dit maatwerk en overleg met omgevingspartners zoals Rijkswaterstaat. Het is dan ook niet mogelijk om hier op voorhand al criteria voor uit te werken

8.2.6 Grootschalig binnen nieuwanlandpolders

Inpassing

Een klein deel van de gemeente bestaat uit nieuwanland: de Willem- Annapolder. Deze polder heeft een overwegend agrarische functie en kenmerkt zich door een grootschalig karakter met een rationeel verkavelingspatroon omringd door dijken. Naast glastuinbouw zijn hier ook windturbines aanwezig en komt de nieuwe hoogspanningsverbinding deels door de polder te lopen. Dit versterkt het grootschalige karakter.

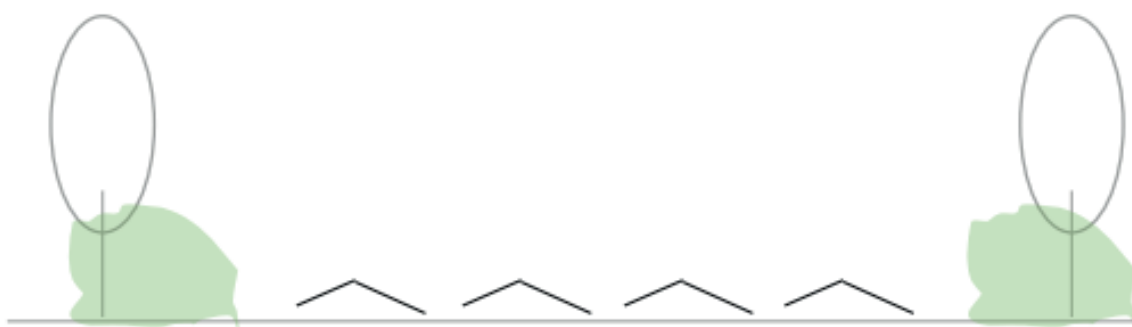
Deze grootschaligheid met de aanwezige glastuinbouw, windturbines en hoogspanningsmasten, én het feit dat de polder volledig omringd is met dijken maakt het gebied landschappelijk gezien geschikt voor grootschalige zonneparken, mits deze op zorgvuldige wijze worden ingepast in het landschap. De openheid en bestaande landschappelijke structuur zijn belangrijke kwaliteiten, die zoveel mogelijk overeind moet worden gehouden. Bij de realisatie van een nieuw zonnepark in dit agrarisch werklandschap is de landschappelijke inpassing dan ook een belangrijk aandachtspunt.

Dit kan op verschillende manieren vorm krijgen:

- a. de aanleg van een zeven meter brede singelbeplanting met opgaande beplanting van inheemse bomen en struiken;
- b. de aanleg van een drie meter brede Zeeuwse haag i.c.m. een bomenrij (bomen om de circa tien meter) in een kruidenrijke berm van vier meter (totaal zeven meter inpassingszone);

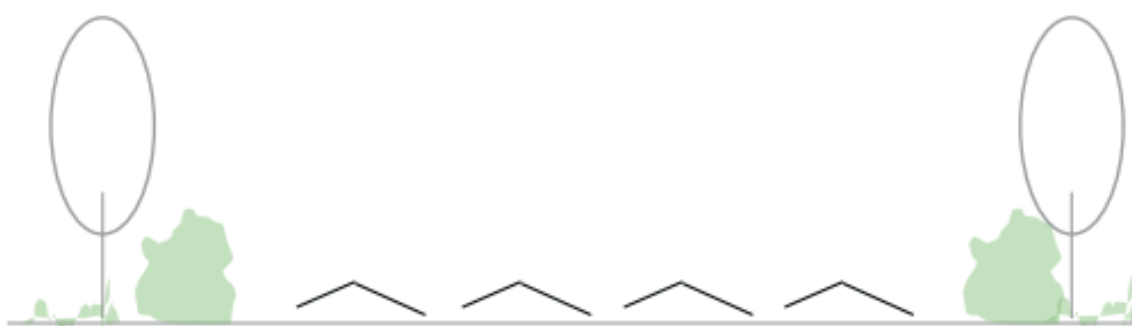
Afhankelijk van de exacte locatie en reeds aanwezige landschapskenmerken en -structuren kan gekozen worden voor één of meerdere van de voorgenoemde wijzen van landschappelijke inpassing. Uitgangspunt is dat alle zijden van het zonnepark landschappelijk worden ingepast. Belangrijk is dat de hoogte van zonnepanelen beperkt wordt tot max 2,5 meter boven maaiveld, om de grootschalige openheid te kunnen waarborgen.

Principedoorsnede grootschalige nieuwlandpolder – optie a

Singelbeplanting 7m breed met boom- en struikvormers

Principedoorsnede grootschalige nieuwlandpolder – optie b

Zeeuwse haag 3m breed met bomenrij in kruidenrijke berm 4m

Kwaliteitsverbetering

Een ontwikkeling van (grootschalige) zonneparken in nieuwlandpolders dient altijd gepaard te gaan met een landschappelijke kwaliteitsverbetering. De ontwikkeling van een zonnepark is aan te merken als een ontwikkeling die een behoorlijke invloed heeft op de omgeving. Daarom moet een initiatief bijdragen aan het verder versterken van de aanwezige kwaliteiten. Het realiseren van deze kwaliteitsverbetering zal als voorwaardelijke verplichting aan de omgevingsvergunning gekoppeld worden.

De gemeente ziet de volgende maatregelen als (landschappelijke) kwaliteitsverbetering:

- Het aanleggen c.q. herstellen van natuur- en landschapselementen, bv amfibieënpoolen, natuur(vriendelijke)oevers met riet of nat grasland, een bloemrijke of kruidenrijke zoom, een weiderand of een hakhoutbosje. Dit kan ook buiten de locatie waar het zonnepark gerealiseerd wordt.
- Een extra brede landschappelijke inpassingszone: boven op de vereiste landschappelijke inpassing van zeven meter breed wordt aanvullend beplanting/vegetatie aangebracht.
- Het aanleggen van extensieve recreatieve voorzieningen zoals een nieuw wandel- of struinp pad of het herstellen van een oud wandelpad. Voorzieningen als bankjes en bebording zijn zinvolle voorzieningen, mits ze op de juiste locatie geplaatst worden.
- Een fysieke bijdrage aan het NatuurNetwerk Zeeland (NNZ) en ecologische verbindingszones.
- Het aanleggen van extra waterberging ten behoeve van verbetering van de waterhuishouding (o.a. de aanleg van een amfibieënpool).

Deze lijst van maatregelen is niet uitputtend. Kwaliteitsverbetering is immers maatwerk.

Uitgangspunt is dat tenminste 10% van de oppervlakte van het zonnepark wordt aangewend voor landschappelijke kwaliteitsverbetering. Indien een landschappelijke kwaliteitsverbetering ter plaatse niet mogelijk en/ of wenselijk is, kan in overleg met de gemeente ook een kwaliteitsverbetering elders binnen de gemeente worden gerealiseerd. Hierover worden nadere afspraken gemaakt en geborgd in een overeenkomst.

8.3 Inpassingscriteria kleine windturbines

Naast de opwekking van duurzame energie door zonnepanelen is ook windenergie kansrijk. Plaatsen van een kleine windmolen lijkt op het eerste gezicht een aantrekkelijke optie om op een milieuvriendelijke manier groene stroom op te wekken. Gezien de berekeningen zijn ze relatief duur, leveren betrekkelijk weinig energie, waardoor de terugverdientijd lang is. Desalniettemin is het belangrijk om initiatieven met betrekking tot groene stroom en duurzame energieopwekking te faciliteren en beleidsuitgangspunten te formuleren ten aanzien van kleine windmolens.

Onderzocht is wat de inpassingsmogelijkheden zijn van deze kleine windmolens. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen vrijstaande molens (met een tiphoogte van circa 21 meter) en kleine molens (1-5 meter) die gekoppeld aan bebouwing of vrijstaand worden aangebracht.

Uitgangspunt is dat kleine windturbines geen nadelige effecten mogen hebben op het woon- en leefklimaat.

8.3.1 Vrijstaande windmolens

Bij kleine, vrijstaande windmolens gaat het over molens met een tiphoogte van circa 21 meter. In de Kapelse situatie zal een windmolen met deze hoogte al snel beeldbepalend zijn. In hoofdlijn gelden de uitsluitings- en zoekgebieden zoals bij de kleinschalige zonneparken opgesteld. Plaatsing van kleine windmolens moet in elk geval gekoppeld worden aan het bouwvlak/het erf en één geheel hiermee vormen, waarbij rekening gehouden wordt met veiligheids- en milieucontouren. Om de ruimtelijke impact niet al te groot te laten zijn wordt voorgesteld om de maximumhoogte af te stemmen op de hoogte van de bebouwing. Conform het bestemmingsplan mag in het buitengebied een nokhoogte van max 12m worden gehanteerd. Wanneer voor de maximum ashoogte van de kleine windmolens 15 meter wordt aangehouden, valt de ruimtelijke impact mee.

De windmolen dient een neutrale kleurstelling te hebben. In de randzone rondom de kernen en in de kernen zelf wordt plaatsing uitgesloten. Wel liggen er op bedrijfsterreinen mogelijkheden.

8.3.2 Kleine molens

Deze molens worden vaak gekoppeld aan bebouwing aangebracht op een dak, aan een muur of op een kleine mast. Deze kunnen verschillende vormen hebben en zowel horizontaal als verticaal om de as draaiend zijn. Molens die op het dak of aan een gebouw geplaatst worden hebben een relatief beperkte invloed op de omgeving, mits ze niet te groot zijn. Door hun bescheiden omvang en koppeling met bebouwing vormen ze hiermee één geheel. Voorgesteld wordt om deze vorm van energieopwekking overal in het buitengebied toe te staan indien gekoppeld aan een dak en mits voldaan wordt aan een aantal voorwaarden. Zo mogen de molens niet meer dan drie meter boven het dak uitsteken en dient de kleurstelling sober te zijn (lichtgrijs). Geplaatst op een mast zijn de molentjes toegestaan tot een maximumhoogte van 5 meter. Naast plaatsing in het buitengebied gekoppeld aan het bouwvlak is plaatsing op bedrijfsterreinen mogelijk. Binnen de bebouwde kom (woonbebouwing) wordt plaatsing uitgesloten met uitzondering van kunstwerken en straatmeubilair.

Aangezien kleine windmolens (in het buitengebied) een relatief nieuw fenomeen is binnen de gemeente Kapelle wordt dit per initiatief beoordeeld.

8.3.3 Criteria vrijstaande windmolens

Locatie

Plaatsing uitgesloten:

- Uitsluitingsgebieden zon (zie paragraaf 6.2):
 - begrensde natuurgebieden (bestaand en nieuw);
 - gebieden direct langs de A58 (1e 300m);
 - randzones dorpskernen.
- Niet in woongebied/bebouwde kom

Plaatsing mogelijk:

- Op bedrijventerrein;
- In buitengebied (uitgezonderd uitsluitingsgebieden), gekoppeld aan bouwvlak/erf, één molen per erf, op of direct aansluitend aan bouwvlak.

8.3.4 Criteria molens op dak

Locatie

- Op bedrijventerreinen;
- Op bebouwing in het buitengebied;
- In combinatie met straatmeubilair / kunstwerken;

Hoogte en kleurstelling

- Hoogte molen t.o.v. dakvlak max 3 meter;
- Los geplaatst op mast tot max 5 meter hoogte;
- Licht(wit)grijze kleurstelling;

9. Aanvullende voorwaarden

9.1 Meervoudig ruimtegebruik

Bij middelgrote en grootschalige zonneparken is meervoudig ruimtegebruik verplicht. Dit kan onder andere door handhaving van bestaand huidig gebruik van de gronden. In paragraaf 7.1.4 worden voorstellen gedaan voor ander meervoudig ruimtegebruik. Alternatieven hierop zijn mogelijk op voordracht van de initiatiefnemer. Deze voordracht wordt beoordeeld door het bevoegd gezag. Bij het maken van de afweging van deze beoordeling kan het bevoegd gezag advies inwinnen bij een onafhankelijk deskundige. De advieskosten hiervoor zijn voor rekening van de initiatiefnemer. Indien naar oordeel van het bevoegd gezag het meervoudig ruimtegebruik onvoldoende plaats heeft in een project zal geen medewerking verleend worden aan het initiatief.

9.2 Beheer en onderhoud

Aanleg, beheer en onderhoud van de energie-installatie, bijbehorende voorzieningen en landschappelijke inpassing dienen geborgd te zijn. Op deze wijze wordt een nette staat van de energielocatie geborgd. Dit aspect zal worden vastgelegd in afspraken met de initiatiefnemer.

9.3 Borging herstel na levensduur of calamiteiten

Energieprojecten zijn altijd van tijdelijke duur. Het verwijderen van de installatie na levensduur en het herstel van de locatie is kostbaar. Ook herstel of verwijdering na een calamiteit zijn kostbare ingrepen. Om verloedering van het landschap te voorkomen als voldoende kapitaal ontbreekt voor verwijdering en herstel, is het van belang hierover nadere afspraken met de initiatiefnemer te maken. In deze afspraken wordt vastgelegd op welke wijze verwijdering en herstel ten alle tijden geborgd is.

9.4 Informatieplicht netbeheerder

Zoals aangegeven in paragraaf 4.4 dient het bevoegd gezag een informatieverzoek in bij de netwerkbeheerder voordat er een beslissing over een project genomen wordt. In antwoord op dit verzoek kan de netbeheerder een indicatie geven van de mogelijkheden en impact van een project.

9.5 Overeenkomst

Alle beleidsaspecten genoemd in deze bouwsteen die relevant zijn voor een energieproject zullen

worden geborgd in bindende afspraken. Aspecten die niet publiekrechtelijk in een vergunning, of planologisch besluit kunnen worden vastgelegd, worden geborgd in een juridisch bindende overeenkomst.

9.6 Maatwerk

In uitzonderlijke situaties kan het voorkomen dat landschappelijke criteria uit deze bouwsteen niet passend zijn bij de locatie van een energieproject. In deze gevallen kan maatwerk geboden worden. Een door het bevoegd gezag aan te wijzen onafhankelijk deskundig adviseur zal in dit specifieke geval adviseren wat voor deze locatie de beste maatregelen zijn voor inpassing en meervoudig ruimtegebruik van een locatie. De kosten van deze advisering zijn voor rekening van de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag neemt dit advies mee in haar belangenafweging.

10. Participatie en eigenaarschap

Participatie is een steeds belangrijke thema bij projecten. In de komende Omgevingswet krijgt dit een prominente plaats bij projectvorming. Bij energieprojecten moet alvast worden voorgesorteerd op deze verplichting onder de Omgevingswet. Zodra met de implementatie van de Omgevingswet richtlijnen voor participatie zijn vastgelegd, moet deze gevolgd worden. Zolang deze richtlijn niet is vastgelegd worden er met initiatiefnemers afspraken gemaakt via welke vorm participatie plaatsvindt. Zowel nu als onder de komende Omgevingswet zullen onderstaande onderwerpen terugkomen in het participatietraject.

Onder het (in onderstaande onderwerpen genoemde) begrip lokaal wordt verstaan personen en ondernemingen die een gemeentelijke, regionale of provinciale verbinding hebben met de gemeente.

10.1 Omgeving

Energieproject hebben altijd impact om de omgeving. Deze impact wordt beperkt met de voorwaarden en criteria, maar kan niet geheel worden weggenomen. Betrokkenheid en draagvlak van de omgeving is dan ook van groot belang. De initiatiefnemer van een energieproject is verantwoordelijk om samen met de omgeving belangen, knelpunten en wensen in beeld te brengen. Vervolgens worden de belangen samen met de betrokkenen zorgvuldig en in verhouding worden afgewogen, een oplossing voor knelpunten gezocht en uitgevoerd moeten worden en wensen naar redelijkheid moeten worden geïmplementeerd in het project.

10.2 Gemeenschap

Gezien de omvang van energieprojecten heeft dit veelal gevolgen voor de gehele gemeenschap. Dit is dus breder dan de eerdergenoemde omgeving. In het participatietraject moet dus ook de betrokkenheid van de gemeenschap een prominente plaats krijgen.

10.3 Deelnemers

Zoals aangegeven in de vastgestelde bouwsteen elektriciteit deel 1 zorgt lokaal eigenaarschap voor groter draagvlak. In de ambitie is dan ook bepaald dat projecten ondersteunend moeten zijn aan lokale ondernemingen of grotendeels in eigendom zijn van een lokale coöperatie of gelijkwaardige samenwerkingsvorm.

Met initiatiefnemers van projecten zullen nadere afspraken vastgelegd worden op welke wijze deze ambitie geëffectueerd wordt. Het feitelijke eigendom van een middel- tot groot zonnepark grotendeels lokaal houden lijkt niet realistisch, de lokale investeringsmiddelen moeten in zo een situatie groot zijn, wat niet aannemelijk is. Er zijn andere instrumenten om te borgen dat lokale deelnemers directe betrokkenheid hebben bij een project. Hiervoor valt te denken aan bijvoorbeeld energiecertificaten of obligaties/aandelen. Uitgangspunt blijft in hoofdzaak lokale betrokkenheid is bij een energieproject.

10.4 Realisatie

Bij de realisatie van een energieproject ontstaat werkgelegenheid, ook bij het beheer van een park blijft werkgelegenheid behouden. Initiatiefnemers van energieprojecten hebben een inspanningsverplichting om deze werkgelegenheid zo veel als mogelijk lokaal in te vullen. Hierover worden nadere afspraken gemaakt met initiatiefnemers.

10.5 Draagvlak

Als uit het participatietraject voor een energieproject blijkt dat er geen draagvlak is bij een groot deel van de omgeving of gemeenschap, en uit de belangenafweging blijkt dat de belangen van deze betrokkenen onevenredig wordt geschaad en deze belangen niet op andere wijze kunnen worden gebord, kan het bevoegd gezag besluiten geen medewerking te verlenen aan een energieproject.

10.6 Procedure

Voorafgaand aan formele procedures voor een energieproject moeten belanghebbende door de initiatiefnemer worden betrokken bij het participatietraject. Voor de formele procedures zijn betrokkenheid, inspraak en rechtsbescherming van belanghebbende vastgelegd in het wettelijke kader.

10.7 Financiële participatie

Benadeelden van een energieproject, maar ook de gemeenschap waar een project plaatsvindt moet financieel kunnen meeprofiteren van een energieproject. Dit zal met name aan de orde

zijn bij een groot zon op land project. Bij de kleine- en middelgrote zon installaties en kleine windmolens zal de financiële marge beperkt zijn.

Er zijn veel vormen te bedenken op welke wijze deze financiële compensatie plaats kan vinden. Ook materiele compensatie is een vorm die mogelijk is. Met een initiatiefnemer van een energieproject zullen hier nadere afspraken over gemaakt worden.

10.8 Communicatie

Binnen het participatietraject is communicatie van essentieel belang. Maar communicatie is breder dan alleen het participatietraject. Hierbij valt te denken aan communicatie met belangenorganisaties en publieke belanghebbende, maar ook persvoorlichting. De vorm van communicatie is sterk afhankelijk van het type project, de locatie en omstandigheden. Maatwerk hiervoor is geboden. Met een initiatiefnemer van een energieproject zullen hier nadere afspraken over gemaakt worden. Uitgangpunt hierbij is dat de initiatiefnemer primair verantwoordelijk is voor de communicatie.

11. Monitoring en evaluatie

De monitoring evaluatie van deze bouwsteen vind op gelijke wijze plaats als de vastgestelde bouwsteen Elektriciteit deel 1. In hoofdstuk 12 van deze bouwsteen zijn hiervoor de volgende instrumenten benoemd:

1. De CO² footprint als monitoringstool
2. De begroting en bestuursrapportages als sturingsinstrument voor activiteiten en verantwoording hiervan;
3. Integratie van nieuwe onderwerpen bij vaststelling van komende bouwstenen.

Literatuurlijst

- Duurzaamheidsagenda gemeente Kapelle, Bouwsteen Elektriciteit deel 1, <https://repository.officiële-overheidspublicaties.nl/externebijlagen/exb-2021-2798/1/bijlage/exb-2021-2798.pdf>
- Bestemmingplan Buitengebied 2e herziening, https://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0678.buitengebiedHZ002-VA02/r_NL.IMRO.0678.buitengebiedHZ002-VA02.html#begin
- Omgevingsverordening Zeeland 2018, https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Zeeland/613688/CVDR613688_7.html
- RES 1.0 Regionale Energiestrategie Zeeland, <https://repository.officiële-overheidspublicaties.nl/externebijlagen/exb-2020-59007/1/bijlage/exb-2020-59007.pdf>
- Besluit omgevingsrecht, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0027464/2020-01-01#BijlageI>
- Nationale omgevingsvisie, kabinetsaanpak klimaatbeleid <https://zoek.officiëlebekendmakingen.nl/kst-34682-29.html> en <https://www.regionale-energiestrategie.nl/vragen/vragen+juridisch/1580450.aspx>
- Structuurvisie gemeente Kapelle 2012-2030, <https://www.kapelle.nl/document.php?m=64&fileid=68779&f=acb7a891a0533c3197d616092c58d752&attachment=0>
- Advies landschapsdeskundige 'energie uit de bloesem van Zeeland', Ruimte en Groen, 23 april 2021. (Bijlage C, D21.252485)

**Bijlage A: advies landschapsarchitect
‘energie uit de bloesem van Zeeland’
versie 23 april 2021**

Samen verbonden aan **duurzaam** **Kapelle**